

ערבות הבנים זכו ישראל לתורה. וזהו יעקב בחר לו הקב"ה שיהיו ערבים, ובוה זכו ישראל להיות סגולתו. כנ"ל. וק"ל.

(קל"ה ז'–ט') מעלה נשאים [וגו'] שלח אותות וגו'. יובן לדעתי ע"פ הקדמה מהרמב"ן ז"ל, הובאו דבריו בספר אשד הנחלים, (יובן) דע"י האותות והמופתים מזה מוכח דנתעסק הקב"ה בבריאה דרך הפרט, ובוה מוכח דהעולם כולו הוא שלו ית', ולזה ונתן ארצם נחלה וגו' [לקמן פסוק י"ב].

עוד (אמרו רז"ל) כתבו המפרשים הרב התנא בפ"ד [בספר פרשת דרכים] אע"ג דלא הוי דינא דמלכותא דינא [אלא] היינו דהשוה גזרותיו על כל בני מלכותו, ישראל לגבי השי"ת הוי בני מלכותו. וזהו ונתן ארצם לנחלה והוי חלקו ית' ונתן אותה לעמו מנת חלקו וגורלו. ולזה ה' שמך לעולם ה' זכרך, דשמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, רמז לתרי"ג מצות שנתחייבו. וק"ל.

(קמ"ה כ"א) תהלת ה' ידבר פי וגו'. פירש מרן החיד"א במ"ש גורי האר"י ז"ל בפסוק שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו, שנתקנה התפלה בקול אע"פ שה' בוחן לב חוקר כליות, כדי אשר עדיך כל בשר יבואו ויתפללו ואין להם מקום פטור לומר התפללנו בלבנו. וזהו שאמר תהלת ה' ידבר פי, וצריך התפילה בדיבור, והיה ראוי שיהיה בלב, והטעם דצריך דיבור הוא ויברך כל בשר שם קדשו, כי עתה שהתפלה בדיבור מוכרחים כולם לברך כמדובר. עכת"ד. נ"ב: ובוה יובן [לעיל ל"ד ב'–ד'] אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו "בפי", וה"ט [והיינו טעמא] גדלו לה' אתי.

(קמ"ו ז') עושה משפט לעשוקים. נ"ב: ולע"ד על דרך מה שפירש בראש דוד סוף פרשת נצבים, ועל דרך מ"ש הרב בס' (?) הנז' בפרשת בלק.

(קמ"ט ד') כי רוצה ה' בעמו. כתב מרן החיד"א בספר יוסף תהלות [בד"ה א"נ רמז] דקליפת רי"ב משכחת הלימוד, ולומד תורה לשמה בענוה מבטלה. וזהו שאמר כי רוצה ה' בעמו, ר"ת ריב, שמבטלים אותה, ובזכותם יבא משיח בן דוד, גימטריא תכ"ד, שמבטל קליפה זו ריב. ע"ש. נ"ב: ואפשר דבוה יובן הפסוק [לעיל ל"ה א'] ריבה ה' את יריבי, ריבה י"י את ר"ת עם הכולל יעלה רי"ב. וכוונת דוד המלך ע"ה דיעשה למען שמו שיריב עם זו הקליפה ויבטל אותה ובוה זוכה לתורה, וע"י התורה אז לחם את לוחמי וגו'. וק"ל.

תושלכ"ע = תם ונשלם, שבח לאל, בורא עולם.

סימן ב

הרב דן צרפתי

כולל "הליכות עולם"

אלעד ת"ו

אודות השוּחה בים לענין ברכת הגומל

ראיתי למרן ראש הישיבה שליט"א (עלון בית נאמן גל' 69 חקת התשע"ז אות כ"ח) שהביא דברי הגרע"י זצ"ל (חזון עובדיה ברכות עמ' שסג) דיש לברך הגומל על שחיה בים, ואמר שזה דבר שקשה להבינו ולא שמענו דבר כזה שמברכים על שיט או שחיה בים. ושוב כתב שיתכן והתכוון מרן זצ"ל למי ששוחה במים עמוקים אבל אם שוחה קרוב לשפת הים לא שמענו שמברכים על זה. וכ"כ עוד בהערה 16 (שם) שאם אדם לא נכנס עמוק, אף פעם לא שמענו שיברך על זה הגומל. עכת"ד. ולכאורה משמע מהנ"ל דדעת מרן רה"י שליט"א שהשוחה במים עמוקים שפיר דמי לברך הגומל. וכן ראיתי לידי"ן ר' יעקב מור שליט"א בספרו "המציאות בהלכה" שהביא בשם הגאון הנאמ"ן שליט"א בכת"י שכתב "במים עמוקים יש לברך" (הובאו דבריו בחלק התשובות סי' ב' דף קכ"ה). וכ"כ הרב שמואל פינחסי שליט"א (הו"ד בשו"ת אבני דרך ח"ו סי' ל"ז) שהשוחה בים במשך ע"ב דקות אפילו בכנרת והתרחק משפת הים במדה שרגליו אינן יכולות לגעת בקרקעית הים דינו כיורדי הים שחייב לברך הגומל הגם שיש שם מציל, שהרי אירעו שם הרבה סכנות טביעה. ע"כ. ועוד הביא שם הרב אבני דרך בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שדוקא הקרובים לשפת הים אינם בכלל יורדי הים, ומשמע שמי שרחוק יש לו דין של יורדי הים. וכן העלה הרב יעקב מור בספרו הנ"ל (פרק ב' עמ' נ"א סעיף נ"ו) וז"ל: השוחה בעומק הים (מקום שהמים מגיעים לו לגובה הלב ומעלה) שיעור זמן של ע"ב דקות, אפילו שחה שלא ברציפות חייב לברך הגומל כיון שנכנס למקום סכנה ועלה בשלום ממנו. ע"כ. ומקורו טהור מהגרע"י (חזון עובדיה ברכות עמ' שס"ג). וכתב (בהערה 89) שאע"פ שלא פירט הגרע"י שמדובר בעומק הים וכן לא כתב ששוחה שם ע"ב דקות, מ"מ הדבר פשוט שכך היא כוונתו. עכת"ד.

ולענ"ד יש להעיר על מה שכתבו הרב שמואל פינחס ויהרר יעקב מור שליט"א דבעינן ע"ב דקות של שחיה בים עמוקים בכדי לברך, דהיות והוי מקום סכנה א"כ יש לברך אפילו בפחות מע"ב דקות דומיא דהנוסע לחברון ולמקומות של ידוי אבנים בדרך וכיו"ב שיש לברך על נסיעה כזו אפילו פחות מע"ב דקות היות והוי מקום סכנה, וה"ה הכא בהיות והים הינו מקום סכנה א"כ יש לברך אפילו כששוחה שם פחות מע"ב דקות. ואמר לי הרב נסים אלעד שליט"א (ראש כולל "הליכות עולם" ומו"צ בעיה"ק אלעד ת"ו) שניתן לדייק זאת אף מדברי הגרע"י שלאורך כל ההלכות בחזון עובדיה ברכות בדיני ברכת הגומל כתב שיעור בנסיעה ברכב (עמ' שס"ד) ובנסיעה במטוס (עמ' שס"ז), אך לגבי הפלגה ושחיה וכו' (החל מעמ' ש"ס) לא כתב שיעור זמן, משמע דהוי מקום סכנה ואפילו בפחות מע"ב דקות יש לברך הגומל. עכת"ד. וכדבריו מצאתי להדיא בשו"ת מעין אומר (ח"א עמ' ת"ח ו-תט"ו) בשם הגרע"י זצ"ל שעל הפלגה בכנרת או בים יברך אפילו פחות מע"ב דקות, כי זהו מקום סכנה. ופשוט. וכ"כ בספר "ואין למו מכשול" (שמירת הדיבור ח"ב עמ' של"ז) דלהגרע"י יברך הגומל אף על פחות מע"ב דקות ע"ש. וכן כתב לי מו"ר הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א ששאלתיו על הנ"ל והורה לי (במכתב מיום ד' תמוז התשע"ז) ששיעור של ע"ב דקות נאמר רק בהולכי דרכים שכל הדרכים בחזקת סכנה, אבל כשנכנס למים עמוקים הוא בכלל יורדי הים והוי מקום סכנה ויברך אע"פ שלא שהה בים ע"ב דקות. (וע"ע בספר "השיעור השבועי" התשע"ו עמ' שס"ט).

ועוד לענ"ד יש להעיר על מה שרצה הרב המציאות בהלכה הנז"ל לחדש בדעת הגרע"י שאמר לברך דמיירי שהמים עברו את גובה הלב, דאין זה מוכרח כלל בדעת הגרע"י, דיש לומר שהתכוון שיש לברך דוקא כששחה במים עמוקים (וכלשון הנאמ"ן לעיל) ושההגדרה היא שהאדם אין רגליו נוגעות בקרקעית הים, וכמו שכתב הגר"ש פינחס שליט"א לעיל. וסייעתא לזה ראיתי בספר ואין למו מכשול (שמירת הדיבור ח"ב עמ' של"ח) בשם הראש"ל הגר"י יוסף שליט"א שדברי אביו זצ"ל דוקא במים עמוקים שאינו מגיע לשם עם רגליו משום שנכנס למקום שמצוי בו סכנה, אבל אם נכנס לשחות במקום שיכול לעמוד על רגליו גם לדעת מרן זצ"ל אין לברך בכה"ג. עכת"ד שם. וניתן להבין זאת בפשטות, כי כאשר הים שקט ורגוע והמים עברו את גובה לבו (ע' בן איש חי פרשת כי תשא

אות ג' – היכן נמצא מקום הלב) עדיין אין זה מקרי כל כך סכנה כמו אדם שנמצא במים עמוקים שרגליו לא מגיעות לקרקעית הים, דשם כבר חייב להפעיל את ידיו ורגליו ע"מ שימשיך לנשום ולהשאר מעל פני המים אפילו כשהים רגוע, משא"כ כשהמים עוברים את גובה לבו ועדיין יכול להשאר עומד על קרקעית הים ללא חשש. ודו"ק.

אמנם שמעתי מהרב נסים אלעד הנז' שליט"א שחידש טפי מהרב המציאות בהלכה ואמר שאפילו אם לא נמצא במים עמוקים ממש, אלא כל עוד נמצא בים במצב כזה שיכול כבר לשחות, חשיב "סכנה" ויברך הגומל, מאחר שמרן כתב "השוחה בים" משמע שברגע שכבר יכול לשחות יברך. עכת"ד. אך גם ע"ז יש להקשות לענ"ד, דהרי אף במים רדודים (החל ממטר או קצת פחות מזה, בערך מגובה המותניים) אפשר בדוחק כבר לשחות מעל פני המים, אז האם בכה"ג נאמר שחייב לברך כי זה כבר גובה שאפשר לשחות? דוחק גדול לומר כן, היות ובכה"ג אין סכנה כלל, משא"כ ברגע שמגיע למצב שכבר לא עומד על רגליו כאן כבר יש סכנה טפי, וכנ"ל בשם מרן הראש"ל שליט"א שאם שוחה במקום שיכול לעמוד שם על רגליו גם לדעת מרן הגרע"י לא יברך.

אמנם יש מקום לומר שגם במקרה שהמים עוברים את גובה הלב ורגליו יגיעו לקרקעית הים, או אפילו שהמים יגיעו למותניים, יברך, וכמו שאמר לי בזה הרה"ג גדעון בן משה שליט"א שזה יכול להיות במקרה שהמציל הציב דגל שחור עד מקום מסויים שעד שם יהיה מותר לשחות, ומשם ואילך אסור לשחות, משמע דמשם ואילך כבר חשיב סכנה, ולכן בכה"ג יברך הגומל. עכת"ד.

דעת החכמה

לסיכום יוצא שלדעת מאורי דורנו (מרן הגרע"י זצ"ל, ולהבדיל בין החיים לדעת מרנן ראש הישיבה והגר"ח קניבסקי שליט"א) יש לברך הגומל על שחיה בים, ויברך אפילו ששוחה פחות מע"ב דקות. והני מילי במים עמוקים באופן שרגליו לא יוכלו לעמוד על קרקעית הים, אבל אם המציל הציב דגל שחור שאין לעבור אותו, והוא מאיזו סיבה עבר אותו, אז יברך הגומל אפילו שרגליו עומדות על קרקעית הים. ולענ"ד הדלה נר' דאין אומרים סב"ל כנגד הגרע"י כמו שרצה הגר"י ברכה (שו"ת ברכת יהודה ח"ה – עניינים שונים ס"א). והטעם לזה מובא באור תורה (ניסן התשע"ז סימן ע"ה מכתב ע"ו) מאת הראש"ל

שליט"א שביאר אמאי אמרין סב"ל נגד השו"ע והאר"י ועוד ולא נגד מרן הגרע"י זצ"ל, קחהו משם. אך עכ"פ בהיות ואכן יש כמה מחכמי דורנו שפסקו בדין הזה דסב"ל (ע' ברכת יהודה ח"ה סי' י"ט ובשו"ת אבני דרך ח"ט סי' ק"ע עמ' 498, ברכת ה' ח"ד פ"ו אות כ"ב ע"ש בהערה 54, שו"ת יוסף לקח ח"א עמ' קל"ו, וכן מבואר בדברי שו"ת קנה בשם ח"א סי' י"א, וכ"כ בהלכה ברורה ח"א עמ' ר"ט ובהליכות שלמה עמ' רע"ז בדבר הלכה), אי"כ אם יוכל בנקל לצאת ידי חובה ע"י שמיעה מאחר שבין כה וכה חייב בברכת הגומל על נסיעה המחייבת ברכת הגומל וכיו"ב, נכון שיעשה כן שיבקש ממנו לכוון עליו והוא יכוון לצאת בברכתו, אך אם אין מי שיוציאו י"ח, יברך לכתחילה ללא חשש.

האם אפשר להסתמך בדברי הלכה על מה שאומרים בשם הגרע"י זצ"ל

אודות מה שכתב ר' מאיר כהן הי"ו באור תורה (תמוז התשע"ז מכתב קמ"ג אות ב') בשם הרב יוסף פרץ שליט"א שמרן הגרע"י חזר בו ממה שפסק ביביע אומר (ח"ז חו"מ סי' ו') לאסור קניית כרטיס פיס, והביא הנ"ל בשם הגר"א יוסף שליט"א שאכן מרן חזר בו כי הם תומכים סו"ס בת"ת והתיר לקנות מהם, ושוב חזר בו מהיתרו כי ראה שאינם תורמים רק סכומים קטנים ע"ש. והנה הרואה כל זה אינו יודע מה המסקנא למעשה, ולכן ראיתי לנכון להביא מה שכתב בשו"ת ויאמר משה (ירדני ח"ב סי' כ"ה, עמ' קל"ו ואילך) שאין דרכנו להסתמך על שמועות ועדויות למיניהם בשם מרן זצ"ל אלא בדרך כלל סומכים אנו רק על מה שכתב בספריו, והנסיון מורה שהמסתמך על שמועות לא ימצא ידיו ורגליו בישוב הדברים אליבא דאמת. ולדוגמא, האם משחקים בשבת חשובים כמוקצה, שמרן זצ"ל אסר לגדולים והתיר לקטנים (הליכות עולם ח"ד עמ' ר"מ ויביע אומר ח"ז סי' ל"ט אות ד' ועוד), אך על דבריו האחרונים בנושא זה בחזון עובדיה (שבת ג' עמ' ק') היו שאמרו דהוי מילתא דמשתמעא לתרי אנפי, וחתנא דבי נשיאה הגר"א בוטבול אמר כמה פעמים ששאל למר חמיו פה אל פה והשיב לו להתיר זאת אף לגדולים, ואולם הראש"ל הגרי"צ יוסף שליט"א